

КАТАРАЛ КЕРАТОКОНЪЮНКТИВИТЛАРНИ ДАВОЛАШДА НОАНЪАНАВИЙ УСУЛЛАРНИ ҚЎЛЛАШ

Ў.А.Раҳмонов¹

асс.

А.Р.Сапаров²

талаба

Д.М.Азимова³

¹⁻²⁻³Самарқанд давлат ветеринария медицинаси,
чорвачилик ва биотехнологиялар университети
<https://doi.org/10.5281/zenodo.6724492>

ARTICLE INFO

Received: 28th May 2022

Accepted: 02nd June 2022

Online: 05th June 2022

KEY WORDS

Кератоконъюнктивит,
анъанавий, аутоқон,
новокаин морфологик,
патологик,
регенерация, катарал,
пальпация,
конъюнктива, тана
харорати, пульс ва
нафас частотаси.

ABSTRACT

Бузоқларда кератоконъюнктивитларни даволашда анъанавий усулларга қўшимча равишда касалланган кўзларининг қовоқ тери остига 3мл аутоқон ва 3 мл 0,5% ли новокаин эритмасини аралаштирилиб юборилганда улар қонидаги морфологик кўрсаткичларнинг кўпайиши ва патологик учоқда регенерация жараёнларини кучайиши қайд этилди.

Кейинги йилларда зотли сигирлардан олинган бузоқлар ўртасида кератоконъюнктивит касаллиги кўп учраб хўжаликларга катта иқтисодий зарар етказмокда, шунинг учун ҳам бу касалликни этиологиясини, даволаш ва олдини олиш чора-тадбирларини ишлаб чиқиш шу куннинг долзарб муаммоларидан бири ҳисобланади.

Кератоконъюнктивит касаллигининг ҳайвонларда ривожланишига организм резистентлигининг пасайиши, механик шикастлар, кўриш аъзоларга кимёвий моддалар таъсири сабаб бўлади. (Л.В. Барадакчиев, 2004; К.И.Шакалов и др., 1986; А.Ф. Русинов 1987, Х.Исломов, Р.М.Таштемиров, 2008).

Тадқиқотнинг объекти ва услублари. Бузоқларда кератоконъюнктивитларни даволашга доир илмий тадқиқот тажрибалари Самарқанд қишлоқ хўжалик институтининг «Ҳайвонлар анатомияси, физиологияси, жарроҳлиги ва фармакология» кафедрасида ва Самарқанд вилояти Пастдарғом тумани «Самариддин» чорвачилик фермер хўжалигида ўтказилди.

Илмий тадқиқот тажрибалари «Самариддин» фермер хўжалигида боқилаётган бузоқлар орасидан катарал кератоконъюнктивит билан касалланган 10 бош бузоқларда олиб борилди. Тажрибадаги бузоқларга анамнез маълумотлари ва кўз

касаликларини умумий ва махсус текшириш усулларига таянган ҳолда катарал кератоконъюнктивит деб ташхис қўйилди. Уларнинг сақлаш, озиқлантириш шароитлари тенглаштирилиб 5 бошдан 2 гуруҳга ажратилди. Биринчи тажриба гуруҳи ҳайвонларини касалланган кўзларининг юқориги қовоқ тери остига 3 мл 0,5% ли новокаин, 3мл аутоқонҳар 48 соатга 1 марта жами 3 марта юборилди, тетрациклин малҳами кўз конъюнктиваси ва шох пардасига суртилди ва 3 мл дан тетравит мускул орасига инеъкция қилинди. Иккинчи назорат гуруҳи ҳайвонларига эса 3 мл 0,5% ли новокаин касалланган кўзларининг қовоқ тери остига ҳар 48 соатга 1 марта жами 3 марта юборилди, тетрациклин малҳами кўз конъюнктиваси ва шох пардасига суртилди ва 3 мл дан тетравит мускул орасига инеъкция қилинди.

Биринчи тажриба гуруҳидаги 5 бош ҳайвоннинг иккитасида иккала кўзнинг яллиғланиши 3 бош ҳайвонда эса биттадан кўзида патологик жараёнлар кечаётганлиги кузатилган бўлса, иккинчи назорат гуруҳидаги 3 бош ҳайвонда иккала кўзнинг ва 2 бош ҳайвоннинг биттадан кўзида кератоконъюнктивит жараёни кечаётганлиги аниқланди. Тажрибадаги барча ҳайвонлар тажрибагача ва тажриба давомида клиник кўриқдан ўтказиб турилди. Барча гуруҳдаги ҳайвонларнинг касалланган кўзлари ва атрофи яхшилаб тозаланди, ювилди ва қуритилди.

Даволашнинг самараси ўткир яллиғланиш жараёнларининг пасайиши, экссудат сўрилиши, шох

парда ва олд камера суюқлигининг тиниқлашиши натижалари бўйича аниқланди.

Иккала гуруҳдаги ҳайвонлар бир хил шароитда сақланди ва озиқлантирилди. Организмга аутоқоннинг таъсирини таққослаб ўрганиш мақсадида тажрибадаги бузоқлардан тажрибаларнинг бошида ва даволаш 3 – 5 – 7 – 9 ва 12 кунларида текширилди ва улардан қон олиниб морфологик кўрсаткичлар бўйича лаборатор текширишдан ўтказилди.

Тадқиқотнинг натижалари. Ҳайвонларнинг касалланган кўзлари пальпация қилинганда кучли оғриқ сезиши ва маҳаллий ҳароратнинг ошганлиги қайд этилди. Кўздан ёш оқиш, ёруғликдан кўрқиш, кўз қовоқлари шиллиқ пардалари, конъюнктиваси қизарганлиги ва шишганлиги кузатилиб вена қон томири конъюнктива юзасида яққол кўриниб турганлиги қайд этилди. Сурункали конъюнктивит узоқ давом этганда қовоқ ва киприкларни қайрилиб қолиши касаллик жараёнини кучайтириб юборган, касал ҳайвонлар холсизланган, тана харорати кўтарилган, нафас ва пульс частотаси тезлашган, иштаҳаси пасайган ва овқат ҳазм қилиш аъзоларининг фаолияти пасайганлиги аниқланди.

Даволашнинг учинчи кунларида биринчи тажриба гуруҳи ҳайвонларининг касалланган кўзлари пальпация қилинганда кучли оғриқ сезиши ва маҳаллий ҳароратнинг ошганлиги қайд этилди. Кўздан ёш оқиш, ёруғликдан кўрқиш, кўз қовоқлари шиллиқ пардалари

конъюнктиваси қизарганлиги ва шишганлиги озроқ кузатилди.

Даволашнинг бешинчи кунига келиб ушбу гуруҳ ҳайвонларининг кўз атрофи пальпация қилинганда оғриқ ва маҳаллий ҳароратнинг пасайганлиги, кўздан ёш оқиши ва ёруғликдан кўзни олиб қочиш ҳолатлари, кўз шиллиқ пардалари ва конъюнктива текширилганда, унда қизариш, шиш озроқ камайганлиги кузатилди. Даволашнинг еттинчи кунига келиб, ҳайвоннинг касалланган кўзлари, тана ҳарорати, пульс ва нафас частотасининг деярли физиологик меъёр даражасига келганлиги аниқланди.

Анъанавий усуллар қўлланилган иккинчи назорат гуруҳи ҳайвонлари даволашнинг учинчи кунига клиник текширилганда, кўз атрофида оғриқ, маҳаллий ҳароратнинг ошганлиги, кўз шиллиқ пардалари, конъюнктивада қизариш, шиш борлиги, ёруғликдан қўрқиш ва кўздан ёш оқиб турганлиги намоён бўлди.

Даволашнинг бешинчи кунига келиб, назорат гуруҳидаги ҳайвонларнинг кўз атрофи пальпация қилинганда маҳаллий ҳарорат ва оғриқ озроқ камайганлиги, кўз конъюнктиваси шиллиқ қаватидаги шиш ва қизариш, кўздан ёш оқиши озроқ камайганлиги кузатилди. Даволашнинг тўққизинчи кунига келиб эса юқорида келтирилган клиник белгилар йўқолиб, касалланган кўзлар, тана ҳарорати, пульс ва нафас частотасининг физиологик меъёр даражасига келганлиги қайд этилди.

Бузоқларда кератоконъюнктивитларни даволашда касалланган кўзларининг қовоқ тери остига 3мл аутоқон ва 3 мл 0,5% ли новокаин эритмасини аралаштирилиб юборилганда

патологик учоқда регенерация жараёнларини кучайтириб, даволаш муддатини икки кунга қисқариши аниқланди.

Анъанавий усулда даволанаётган назорат гуруҳидаги ҳайвонлар қонидаги гемоглабиннинг концентрацияси ва эритроцитлар сони даволаш давомида айтарлиқ ўзгармади. Лейкоцитлар сони даволанишнинг 7-кунига келиб дастлабки кўрсаткичларга нисбатан 3,5 % гача кўпайган бўлса, даволанишнинг 9-12-кунига келиб, шунга мос равишда 13,6 % га ва 8,2% гача ($P < 0,05$) пасайганлиги кузатилди.

Лимфоцитлар фоизи даволанишни дастлабки кунларида камайиши кузатилган бўлса даволанишнинг 5-кунига келиб бу кўрсаткичнинг 17,8 % га, 7- кунига 10,5 % га, 9 - кунига 18,7% га ва даволанишнинг охириги кунларига келиб эса 12,6 % гача ошганлиги қайд этилди. Бу кўрсаткичлар назорат гуруҳидаги ҳайвонларда яллиғланиш жараёнининг кучайиб боришидан далолат беради.

Анъанавий усулларга қўшимча равишда касалланган кўзларининг қовоқ тери остига 3мл аутоқон ва 3 мл 0,5% ли новокаин эритмасини аралаштирилиб юборилганда тажриба гуруҳидаги ҳайвонлар қонидаги гемоглобин концентрациясини даволанишнинг 5-кунига дастлабки кўрсаткичларга нисбатан 7,9% га кўпайиши, кейинчалик янада кўпайиб, даволанишнинг 7-кунига 13,2% га ортиши ва кўзатишларнинг 9-кунига келиб яна бироз кўпайиши кузатилиб, ўртача 27,2% қайд этилди. Қондаги лейкоцитлар сони даволанишнинг 5-кунига дастлабки кўрсаткичларга

нисбатан 11,8% га кўпайиши, кейинчалик янада кўпайиб, даволанишнинг кейинги кунларида унинг сони камайиб, тажриба охирида, ўртача 5,8% камайганлиги аниқланди. Қондаги эритроцитлар даволашнинг бошидаги кўрсаткичларга нисбатан даволашнинг 7 кунда 35,5% га, даволашнинг 9- кунда 26,6% га ва даволашнинг 12-кунга келиб 17,7 % га ортиши қайд этилди. Қондаги лимфоцитлар даволашнинг бошидаги кўрсаткичларга нисбатан даволашнинг 7 кунда 28,5% га, даволашнинг 9- кунда 37,1% га ва даволашнинг 12- кунга келиб 28,5 % га ортиши қайд этилди.

Олинган маълумотлардан маълум бўлдики, турли хил усулда даволанган ҳайвонларда қоннинг морфологик кўрсаткичларининг турлича бўлиши ҳамда анъанавий усулларга қўшимча равишда кўзларининг қовоқ тери остига 3мл аутоқон ва 3 мл 0,5% ли новокаин эритмасини аралаштирилиб юборилганда тажриба гуруҳидаги

ҳайвонларда эса бошқа усуллар билан даволашга нисбатан юқори бўлиши аниқланди.

ХУЛОСАЛАР.

Анъанавий усулларга қўшимча равишда касалланган кўзларининг қовоқ тери остига 3мл аутоқон ва 3 мл 0,5% ли новокаин эритмасини аралаштирилиб юборилганда тажриба гуруҳидаги ҳайвонлар қонидаги гемоглобин концентрациясини тажрибанинг охирида 27,2% эритроцитлар миқдори эса 17,7 % га, лимфоцитлар 28,5 % га ортиши ва лейкоцитлар сони эса 5,8% камайганлиги қайд этилди.

Бузоқларда кератоконъюнктивитларни даволашда касалланган кўзларининг қовоқ тери остига 3мл аутоқон ва 3 мл 0,5% ли новокаин эритмасини аралаштирилиб юборилганда патологик учоқда регенерация жараёнларини кучайтириб, даволаш муддатини икки кунга қисқариши аниқланди.

References:

1. Барадакчиев Л.В. Ожоги глаз у мелких домашних животных. Москва, 2004.
2. Исломов.Х., Таштемиров.Р.М. Итларда кўз учинчи қовоқ касалликларининг тарқалиши ва уларни самарали даволаш усуллари //4чи Республика илмий – амалий конференцияси. Ветеринария соҳаси учун дори–дармон яратиш, синтез қилиш ва ишлаб чиқариш муаммолари. Самарқанд, 2008.
- 3.Шакалов К.И.и др Частная ветеринарная хирургия. Л. Агропромиздат, 1986.
4. Русинов А. Ф. Болезни глаз сельскохозяйственных животных и методы лечения. Харьков, 1987.